

Gamle fortællinger og sagn fra Notmark sogn.

Et gammelt sagn

der går tilbage til den tid, da slægten Fikkesen endnu sad på Søboe, fortæller : En af de gamle borgfruer på Søboe, det senere Rumohrsgård, der aldrig kunne få nok af jagtens glæder, kom en aften silde hjem fra Nørreskoven.

Da hun kom forbi "Fire høje" mellem Elstrup og Hundslev, så hun en mand ligge ved den ene høj. Han var blevet syg og råbte til borgfruen om hjælp. Men den stolte frue red forbi uden at bryde sig om den syge.

Da manden mærkede at hun ikke havde medlidenhed med ham, udstødte han en forbandelse over borgfruen, som gik ud på, at når han skulde dø på dette sted, så skulde den stolte frue ikke mere få glæde af livet, og heller ikke få hvile efter sin død. Borgfruen håned ham for disse ord og red hjem, til Søboe.

Men da hun var gået til ro, kunde hun ikke sove. Den syge mand stod altid for hende. Hun stod op, lod spænde for sin vogn og kørte op mod højen. Da hun kom til stedet, fandt hun manden som lig. Forbandelsen slog hende, det var for sent.

Det varede ikke længe, før fruen fra Søboe selv døde. Efter denne tid har man ofte set en kvindeskikkelse ved højens fod, hvor hun sad sammensunken i gråd, iført en lang sort kjole. Folkene i Elstrup og Hundslev var ikke bange for hende, og man er ofte gået ud til højen om natten for at se den sorte dame fra Søboe.

J. Raben, Sønderborg. Sønderjydsk Månedsskrift 1932

" Den lådne bøg."

Mellem Rønbæk og voldstedet Helvedgård i Nørreskoven står ved vejen en gammel bøg, "Lådne bøg" kaldet, fordi hele stammen er fuld af små kviste. Her skal engang en jæger være bleven skudt på hertugens befaling, fordi han stod i venskabsforhold til en af prinsesserne.

(Meddelt af Jens J. Møller, Elstrup.)

Det kan dokumenteres, at en jæger er blevet skudt ved bøgen, ikke på hertugens befaling, men ved vådeskud. Amtmand v. Scheel på Nordborg (1730 - 1747) lod 1731 afholde en klapjagt og derved forulykkede hans jæger og forrider. Præsten Hans Casper Brandt (1721 - 1740) skriver i Nordborg kirkebog : 1731, den 1. februar om aftenen blev jeg kaldet til hr. amtmands forrider, for at berette ham, da han om dagen havde været med sin herre på klapjagt, og af uforsigtighed, istedet for et stykke vildt blev skudt på skram gennem hans skulder nede ved Gammel Østerholm i skoven. Voldstedet Helvedgård kaldes endnu i folkemunde " Gammel Østerholm".

J. Raben : Sønderjydsk Månedsskrift 1932. s.159

Kropholms Pold

Syd for gårdejer Ernst Jørgensens gård i Notmark ligger "Kropholms maj". Her skal efter folkemunde have ligget en herregård eller borg.

Johs. v. Schrøder skriver i sin "Topographie des Herzogtums Schleswig" (1837) side 501:

Kropholm, en tidligere herregård på øen Als i nærheden af kirkebyen Notmark. Denne gård som en ridder ved navn Krop har bygget og som var omgivet af grave, skal have stået på den del af marken, som nu tilhører degnen. Man finder endnu mursten i marken, jorden.

Den fugtige lavning omkring Kropholms pold er måske en levning af voldgraven, der findes også endnu (1928) mange munkestensbrokker på stedet.

I ældre tider førte en fodsti fra Almsted over Kropholm til Rødkilde ved Notmarkskov. Den er aldrig blevet meget brugt, vel også af den grund, at det spøjte på Kropholm. Folk, som kom denne vej om aftenen, fortalte at de ofte havde mødt et hovedløst føl på "E pold o Kropholm," og det kunde mangan gang være ret nærgående. Det var ikke morsomt at træffe føllet, og man kan godt forstå, at vejen blev så lidt benyttet.

"Pas o få Kropholms føl!" var før et almindeligt mundheld i Notmark og Almsted.

J. Raben : Sønderjydske Månedsskrift 1932 side 40.

Kropholm

Ved Almsted ligger der en eng et tydeligt voldsted, og man har her gravet mange mursten op. Engen kaldes endnu Kropholm, og ifølge gamle bøger skal der en gang have været en borg af dette navn. man kender ellers intet til denne borgs historie.

Naskærgård

Ved Almsted lå den gamle herregård Naskærgård, der tidligere har været i adelens eje. Det gamle sted ses endnu tydeligt, der står et par gamle æbletræer på gårdens plads. Den nuværende Naskærgård ligger et stykke derfra. Den er brændt to gange, 1717 og 1818. Som følge deraf blev der spået, at gården skulde brænde igen i 1919. Det skete dog ikke, der blæste en del af bygningerne ned i 1919.

Fortalt af Hans Andersen i Almsted. til Sønderjydske Månedsskrift 1932 side 47.

Brandtræet i Hundslev

Ved det første Boel i Hundslev når man kommer fra Nyled, står der et dagsat træ, når det bliver fældet skal boelet brænde.

Fortalt af Hans Andersen i Almsted. til Sønderjydske Månedsskrift 1932 side 47.

Nissehøjene i Fryndesholm

I statsskoven Fryndesholm på Als ligger et par gravhøje, i folkemunde kaldet "Nissehøje". Den ene, en Megalithgrav, har endnu bevaret stenkransen og dyssekammeret. Der fortælles, at soldater i 1848 har udgravet kammeret, da der gik fortælling om, at der under stenene skulde være skjult en skat.

Før dyssekammeret blev ødelagt, var det beboet af nisser. Man har ofte set dem ligge på højen, og i juletiden gik de rundt på de nærmestliggende gårde og bad om gaver. Da højen blev udgravet, må nisserne være flyttet. Man har ikke set dem siden.

Alterbægeret i Notmark kirke

I en lille granskov mellem Notmark og Fynshav boede nisser. En aften kom hertugen fra Sønderborg slot ridende forbi, og nisserne kom for at byde ham en drik af et sølvbæger. Hertugen vilde ikke drikke og kastede indholdet bort. Nogle dråber faldt på hesten, de lyste som ild, og de viste sig senere, at hestens hår var svedet på disse steder. Hertugen gaopperede bort med sølvbægeret. Da han kom til Notmark kirke, mærkede han, at nisserne forfulgte ham. Han kastede da bægeret over kirkegårdsmuren ind på kirkegården. Der kunde nisserne ikke hente det, thi disse underjordiske kunde ikke betræde helligt jord. Bægeret blev fundet og givet til kirken, hvor det i lang tid har været brugt som alterbæger.

En jagthistorie fra Dyrehaven ved Rumohrsgård

Ud for Dyrehavens nordvesthjørne, efter Hundslev, ligger på marken to højtømter. Disse gravhøje var for ca. 100 år siden ret store og i begge var der dyssekamre.

Afdøde degn og lærer Andresen, Notmark, har berettet herom: I den ene af højene boede der en nissefamilie. En dag kom Nis spadserende sammen med en grævling i Dyrehaven, og de traf forvalteren fra Rumohrsgård, som netop var på jagt. Da han så grævlingen tog han sin bøsse og vilde skyde. I samme øjeblik forvandlede grævlingen til en lille nissekone, og Nis råbte: "Do vel da it skye min kun?". Forvalteren stod skrækslagen og lovede Nis, at han aldrig mere vilde skyde på et dyr i skoven. - "De må do osse helle la vær med " - sagde Nis - " få do ved it wen do ku træff! "

J. Raben Sønderjydske Månedsskrift 1932, s. 39